

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.026.02.2022

Pan
Maciej Wardaszko
Prezes Zarządu
Aplikacje Krytyczne sp. z o.o.
ul. Chmielna 132/134
00-805 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.443.203.2022
Komisji Rozstrzygającej z dnia 31 stycznia 2023 r.

P/22/082 Zarządzanie oprogramowaniem komputerowym przez administrację publiczną

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Aplikacje Krytyczne sp. z o.o. ¹ , ul. Chmielna 132/134, 00-805 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Wardaszko, Prezes Zarządu, od 30 czerwca 2018 r. Sebastian Wawrzak, w okresie od 15 października 2018 r. do 4 sierpnia 2022 r. sprawujący funkcję Wiceprezesa ds. Finansowych, a od 5 sierpnia 2022 r. Członka Zarządu Paweł Stanaszek, Wiceprezes Zarządu, od 14 marca 2022 r. Piotr Komorowski, Wiceprezes Zarządu, od 30 września 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. Przemysław Koch, Wiceprezes Zarządu, od 6 listopada 2017 r. do 3 września 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Zapewnienie, użytkowanie i monitorowanie oprogramowania w ramach programów i projektów informatycznych zarządzanych przez Ministerstwo Finansów
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 do dnia zakończenia kontroli ² , z wykorzystaniem dowodów wytworzonych przed i po tym okresie, jeżeli miały one istotny wpływ dla ustaleń i ocen kontroli
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	1. Zuzanna Kaźmierczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/117/2022 z 11 lipca 2022 r. 2. Aleksandra Koszarek, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/118/2022 z 11 lipca 2022 r. 3. Jakub Iwanicki, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/120/2022 z 11 lipca 2022 r. i nr LPO/173/2022 z 19 października 2022 r.

(akta kontroli str. 1-3, 39, 3481)

---

¹ Dalej: Spółka.

² Tj., do 26 października 2022 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka sprawowała nadzór nad instalowanym i wykorzystywanym oprogramowaniem, jednak nie był on w pełni skuteczny. Spowodowane było to brakiem zautomatyzowania procesu monitorowania posiadanych i użytkowanych licencji, a także nieobjęcie monitoringiem wszystkich urządzeń, na których instalowane było oprogramowanie. W grudniu 2021 r. wprowadzona została procedura zarządzania licencjami obejmująca elementy i wymagane czynności niezbędne do zarządzania i nadzoru nad całym cyklem życia oprogramowania, niemniej nie zostały w niej uwzględnione zasady wycofywania i usuwania oprogramowania (przed tą datą przedmiotowe zasady nie były formalnie wprowadzone). Pomimo braku ww. elementu zlikwidowane w okresie objętym kontrolą oprogramowanie było usuwane ze sprzętu. Wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację procesu zarządzania licencjami, przypisując im poszczególne funkcje i zadania.

Jednostka prowadziła ewidencję zakupionych i użytkowanych licencji [...] ⁵, która nie była kompletna bowiem nie zawierała informacji na temat wszystkich licencji oraz dat ich wygasania.

Monitoring instalowanego oprogramowania odbywał się z wykorzystaniem specjalistycznego narzędzia. Stwierdzono jednak, że nie był on w pełni skuteczny, gdyż urządzenia końcowe nie były aktualizowane przy pomocy tego narzędzia pod kątem monitorowania zainstalowanych na tych urządzeniach aplikacji. W jednostce nie zapewniono stałego monitorowania części urządzeń mobilnych pod kątem legalności instalowanego i wykorzystywanego oprogramowania, co dotyczyło 21% użytkowanych smartfonów, a także jednego tableta.

W Spółce nie zapewniono bieżącej weryfikacji instalowanego oprogramowania pod kątem warunków licencyjnych oraz bezpieczeństwa. Przyjęty przez Spółkę czas weryfikacji zainstalowanych aplikacji w aspekcie ich legalności i bezpieczeństwa był wydłużony. Skutkowało to ryzykiem użytkowania nielegalnego oprogramowania, w tym korzystania z aplikacji niebezpiecznych. Przyjęty model postępowania był ryzykowny również ze względu na liczbę pracowników posiadających uprawnienia do instalowania oprogramowania na stacjach roboczych. Przedmiotowe rozwiązanie było wątpliwe zwłaszcza z uwagi na profil działalności Spółki i związane z nim oczekiwanie stosowania najwyższych standardów zarówno pod kątem zarządzania oprogramowaniem, jak i w aspekcie bezpieczeństwa.

Zakupione w maju 2022 r. przez Spółkę narzędzie (oprogramowanie) służące, m.in. do wspierania ewidencjonowania i monitorowania stanu posiadania i użycia licencji było w trakcie wdrażania, przy czym w okresie pomiędzy końcem lipca 2022 r. a początkiem września 2022 r. zainstalowane zostało 66% posiadanych licencji. Do zakończenia kontroli NIK, zainstalowane zostały wszystkie licencje.

W Spółce w procesie pozyskiwania oprogramowania w modelu [...] ⁶⁷ dokonywano każdorazowo oceny i weryfikacji spełnienia wymagań jednostki, w tym np. pod kątem zapewnienia przez dostawcę wsparcia technicznego (serwisu w wymaganym przez jednostkę czasie) i bezpieczeństwa, dostępności [...] ⁸, polityki kopii zapasowych,

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902; dalej: uodip) w związku z art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1233; dalej: uoznk).

⁶ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷ [...] Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

w tym częstotliwości wykonywania kopii i okresu retencji oraz przechowywania, spełniania wymagań kontroli dostępu itp.

Objęte kontrolą oprogramowanie użytkowano zgodnie z warunkami licencji. W toku kontroli nie stwierdzono przypadków użycia nielegalnego oprogramowania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności

Opis stanu faktycznego

1.1 W okresie objętym kontrolą Spółka realizowała 136 zleceń¹⁰ powierzonych przez Ministra Finansów¹¹ w zakresie budowy systemów teleinformatycznych oraz rozbudowy lub unowocześnienia istniejących systemów teleinformatycznych, w ramach, których tworzone i nabywano licencje komputerowe. Powierzenie realizacji projektów informatycznych mających na celu zapewnienie organom administracji podatkowej, Służby Celnej i kontroli skarbowej systemów teleinformatycznych wspierających wykrywanie naruszenia przepisów prawa podatkowego określone zostało w umowie z 15 września 2016 r.¹² zawartej pomiędzy Spółką a MF. Zadania Spółki w zakresie budowy, rozbudowy lub unowocześniania systemów obejmowały w szczególności: [...] ¹³ ¹⁴.

W aneksie nr 3 do umowy z MF zmieniony został zakres zadań Spółki, której powierzono realizację projektów informatycznych o publicznym zastosowaniu w rozumieniu art. 3 ust. 6 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹⁵, z zakresu spraw objętych działami administracji rządowej budżet i finanse publiczne, w celu zapewnienia ministrowi właściwemu do spraw budżetu i finansów publicznych oraz innym organom Krajowej Administracji Skarbowej¹⁶, systemów i rozwiązań teleinformatycznych, wspierających wykrywanie naruszenia przepisów prawa podatkowego oraz wyższą efektywność poboru podatków, opłat oraz niepodatkowych należności budżetowych, w oparciu o dane uzyskiwane z systemów teleinformatycznych ministra właściwego do spraw finansów publicznych oraz organów KAS oraz systemów teleinformatycznych służących do obsługi budżetu państwa. [...] ¹⁷

Zgodnie z kolejnym aneksem (nr 4) do zadań Spółki należało: [...] ¹⁸

W umowie z 15 września 2016 r. postanowiono również, że Spółka przeniesie na MF autorskie prawa majątkowe do każdego z produktów, w zakresie w jakim stanowią utwór w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁹, a także autorskie prawa majątkowe do kodów źródłowych dostarczanego oprogramowania.

Spośród ww. 136 zleceń, 69 realizowanych było w ramach projektów MF, a 19 dotyczyło rozbudowy narzędzi, które wcześniej zostały zleczone w ramach danego

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Do 12 lipca 2022 r.

¹¹ Dalej: MF.

¹² Nr umowy: AP12.0710.1.2016, zmienionej kolejno aneksami nr 1 z 27 kwietnia 2018 r., nr 2 z 14 września 2018 r., nr 3 z 28 czerwca 2019 r. i nr 4 z 18 listopada 2019 r.

¹³ [...] Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

¹⁴ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 2070 ze zm.

¹⁶ Dalej: KAS.

¹⁷ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

¹⁸ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

¹⁹ Dz. U. z 2021 r., poz. 1062 ze zm., dalej: ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

projektu. W zakresie 48, w przekazanych przez MF zleceniach prac nie określono, którego projektu dane zlecenie dotyczy. Według stanu na 26 lipca 2022 r., 84 zlecenia zostały zakończone²⁰, jedno posiadało status odebrane, 10 było w trakcie odbioru, 21 było w trakcie realizacji, w stosunku do 20 przygotowywana lub procesowana była analiza wstępnego zlecenia pracy (odpowiednio 14 i 6).

Ponadto, Spółka tworzyła i nabywała oprogramowanie w ramach realizowanych na rzecz MF zadań, określonych w umowie z 2 lipca 2021 r.²¹ o świadczenie usług utrzymania i modyfikacji systemu poboru opłat drogowych e-Toll. W ramach powyższej umowy Spółka świadczyła usługi utrzymania oraz małego rozwoju.

Analiza czterech zleceń realizowanych w ramach projektów:

- JPK_VAT_OUT -[...] ²²,
- Krajowy System eFaktur (KSeF), [...] ²³,
- Usprawnienie pracy komórek rachunkowości w urzędach skarbowych (Witraz), [...] ^{24,25},
- Podatnik Bezgotówkowy, zlecenie dotyczące przygotowania rozwiązania IT wspierającego procesy biznesowe [...] ²⁶,

wykazała, że jedno zlecenie dotyczące Podatnika Bezgotówkowego zostało zrealizowane w zakładanym terminie. Pozostałe zlecenia w ramach projektów:

- VAT OUT – pierwotnym zakładanym terminem zakończenia projektu był 29 września 2020 r. Termin ten został czterokrotnie zmieniony²⁷, obecnie do 30 września 2022 r. Zmiany terminu zakończenia projektu wynikały m.in. ze zmian legislacyjnych, zmian priorytetów po stronie Ministerstwa Finansów wynikające z konieczności terminowej realizacji projektu e-Toll (SPOE KAS) i przesunięciu zasobów realizacyjnych Spółki do projektu e-Toll.
- Krajowy System eFaktur (KSeF) – pierwotnie założono, że zakończenie projektu nastąpi 15 maja 2022 r., nowy termin zakończenia projektu i aneksowanie zlecenia było w fazie uzgodnień. Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *Pierwotnym założeniem zlecenia dot. Krajowego Systemu eFaktur ("KSEF") było, aby system stał się jedynym, obligatoryjnym narzędziem wymiany faktur w Polsce. Z uwagi na konieczność uzyskania decyzji derogacyjnej z Unii Europejskiej, podjęto decyzję o przygotowaniu pierwotnie systemu w formie fakultatywnej, czego dotyczyło zlecenie nr DI22.0722.19.2020, opierające się o zapisy ustawy definiującej KSEF w formie fakultatywnej (ustawa z dnia 29.10.2021r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2021 poz. 2076)). W toku prac projektowych, zgodnie z harmonogramem, uruchomiono system w wersji fakultatywnej, jednakże z uwagi na decyzję derogacyjną z Unii Europejskiej (o możliwości zastosowania KSEF jako jedynego obligatoryjnego systemu*

²⁰ W tym 13 w wyniku odstąpienia od realizacji.

²¹ Nr R/049/21/DPO/G, zmieniona aneksem nr 1 z 15 grudnia 2021 r. oraz nr 2 z 17 sierpnia 2022 r.

²² Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

²³ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

²⁴ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

²⁵ [...] Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

²⁶ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

²⁷ Aneksem nr 1 z 18 września 2020 r., Aneksem nr 2 z 1 marca 2021 r. Aneksem nr 3 z 29 września 2021 r. i Aneksem nr 4 z 15 czerwca 2022 r.

w Polsce), Ministerstwo Finansów podjęło decyzję o kontynuacji prac w przedmiocie przygotowania systemu w wersji obligatoryjnej.

- Poltax2bPlus – raporty - pierwotnym zakładanym terminem zakończenia projektu był 30 czerwca 2021 r. Termin zakończenia został trzykrotnie zmieniany²⁸, obecnie do 30 września 2022 r. Terminy zakończenia realizacji zlecenia spowodowane były m.in. nowymi potrzebami biznesowymi wynikającymi z wprowadzenia nowych funkcjonalności Poltaxu2B, w tym wynikające z projektu Krajowej Administracji Skarbowej Scalenie i Odmiejscowienie, zakładającego scalenie urzędów skarbowych i umożliwienie składania zeznania podatkowego w dowolnym miejscu w Polsce, niezależnie od miejsca zamieszkania, miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i odmiejscowienie dokonywania czynności podatkowych.

Analiza ww. zleceń wykazała także, że Spółka przekazała do MF analizę wstępnego zlecenia prac²⁹, w projekcie:

- JPK_VAT_OUT – Lunetka (zlecenie nr DZT4.0722.11.2019) po 165 dniach roboczych od złożenia wstępnego zlecenia prac³⁰,
- KSeF (zlecenie nr DI22.0722.19.2020), tj. po 94 dniach roboczych od złożenia wstępnego zlecenia prac³¹.

Terminy przekazania analiz wstępnego zlecenia prac określone zostały następująco:

- w załączniku nr 1 pkt 2 ppkt 2 umowy z 15 września 2016 r. nr AP12.0710.1.2016 - obowiązującym do 21 grudnia 2019 r. - określono, że analiza wstępnego zlecenia prac zostanie przekazane do MF w terminie 10 dni od doręczenia Spółce wstępnego zlecenia prac,
- w załączniku nr 1 pkt 2 ppkt 2 aneksu nr 4 z 18 listopada 2019 r. do umowy z 15 września 2016 r. nr AP12.0710.1.2016 - obowiązującym od 22 grudnia 2019 r., określono, że analiza wstępnego zlecenia prac zostanie przekazane bez zbędnej zwłoki.

Zarząd Spółki wyjaśnił, że w projekcie JPK_VAT_OUT_Lunetka: *Termin sporządzenia Analizy Wstępnego Zlecenia Prac (AWZP) wynikał z oczekiwania na przygotowanie, przetestowanie i przekazanie schemy JPK przez stronę biznesową (Ministerstwo Finansów) oraz koniecznością doprecyzowania zakresu zlecenia, a co za tym idzie zwiększenia jego zakresu. Informacje te były niezbędne do wstępnej oceny wykonalności oraz estymacji terminów zakończenia prac. Dodatkowo, w trakcie przygotowywania AWZP zostały dokonane zmiany legislacyjne, przesuwające wejście w życie nowego pliku JPK o ponad pół roku, co również wymagało dodatkowych uzgodnień pomiędzy stronami i dokonania zmian w harmonogramie prac. Co do projektu KSeF, Zarząd wyjaśnił: Przedłużony czas przygotowania AWZP spowodowany był koniecznością doszczegółowienia ze stroną biznesową (Ministerstwo Finansów) zakresu zlecenia i sposobu jego realizacji. Ponadto, okres ten został wydłużony z uwagi na bardzo duży zakres tego zlecenia, oczekiwania biznesowe oraz zmieniające się wymogi legislacyjne. W związku z powyższym, realizacja wymagała użycia znacznych zasobów po stronie Spółki, niezbędnych do przygotowania wyceny pracochłonności i podejścia technicznego oraz opracowania AWZP. Dodatkowo, zakres prac oraz terminy realizacji jakie są określane w AWZP, były zależne od stosownych notyfikacji Komisji Europejskiej, której prace zgodnie*

²⁸ Aneks nr 1 z 1 lipca 2021 r., Aneks nr 2 z 28 stycznia 2022 r., Aneks nr 3 z 13 lipca 2022 r.

²⁹ Dalej również: AWZP.

³⁰ Wstępne zlecenie prac zostało przedłożone 11 czerwca 2019 r. a AWZP 7 lutego 2020 r.

³¹ Wstępne zlecenie prac zostało przedłożone 11 sierpnia 2020 r. a AWZP 21 grudnia 2020 r.

z terminami określonymi w tego typu przypadkach, trwają od kilku do kilkunastu miesięcy.

Do żadnych z ww. projektów Spółka nie dokonywała zakupów licencji związanych wyłącznie z danym zleceniem. Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *Zgodnie z art. 2 ust. 4 ustawy³² Spółka w celu budowy, rozbudowy, unowocześnienia lub utrzymania systemów lub rozwiązań teleinformatycznych nabywa urządzenia informatyczne i oprogramowanie na własny rachunek. W zdecydowanej większości koszty zakupów oprogramowania związane są ze wszystkimi realizowanymi zleceniami na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, a przyporządkowanie kosztów do danego zlecenia następuje w oparciu o przyjęty rachunek kosztów.*

Wysokość kosztów związanych z nabyciem licencji wykorzystywanych w ramach zleceń, wyniosła w latach 2019-2022 (I półrocze) odpowiednio:

- JPK_VAT_OUT – Lunetka – 176,8 tys. zł,
- Krajowy System eFaktur (KSeF)– 314,1 tys. zł,
- Poltax2BPlus – raporty – 11,3 tys. zł,
- Podatnik Bezgotówkowy – 68 tys. zł.

(akta kontroli str. 67-239, 327-329, 1671-1741, 1807-1813, 2075-2087, 3250-3261)

1.2 W Spółce od grudnia 2021 r. wprowadzony został dokument pn. *Proces* [...] ³³³⁴. W ramach procesu wyodrębnione zostały cztery podprocesy obejmujące:

- budżetowanie i planowanie zakupu licencji,
- zakup nowych licencji,
- obsługę wniosków o instalację oprogramowania wymagającego licencji,
- obsługę posiadanych licencji.

Właścicielem procesu był Departament [...] ³⁵. Odpowiedzialność za zakup i obsługę licencji przypisana została roli Menadżera [...] ³⁶, któremu w ramach podprocesu:

- budżetowania i planowania zakupu licencji wyznaczono zadanie przekazania do dyrektorów departamentów informacji o posiadanych licencjach w celu określenia potrzeb przedłużenia/zakupu/wycofania licencji, a po określeniu potrzeb ich scalenie i weryfikacja,
- zakupu nowych licencji wyznaczono zadanie w zakresie m.in. przygotowania dokumentów postępowania, weryfikacji zabezpieczenia środków finansowych w budżecie ewentualnie ich pozyskania, konsultacji z Zespołem Zakupów sposobu realizacji zakupu, umieszczenie dokumentów postępowania na platformie zakupowej, aktualizacja spisu licencji, przekazanie informacji o zakupie licencji osobie zgłaszającej zapotrzebowanie, a także koordynacja instalacji oprogramowania,
- obsługi wniosków o instalację oprogramowania wymagającego licencji wyznaczone zostało zadanie obejmujące m.in. weryfikację wniosków i wyrażenie zgody na instalację w przypadku posiadania wolnych licencji, weryfikację możliwości przesunięcia licencji pomiędzy pracownikami,

³² Mowa o ustawie z dnia 29 kwietnia 2016 roku o szczególnych zasadach wykonywania niektórych zadań dotyczących informatyzacji w zakresie działów administracji rządowej budżet i finanse publiczne, Dz. U. z 2021 r., poz. 186.

³³ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

³⁴ Dalej: *Proces*.

³⁵ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

³⁶ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

- weryfikację możliwości zakupu nowych licencji w przypadku nieposiadania wolnych lub niemożliwości przesunięcia pomiędzy pracownikami,
- obsługi posiadanych licencji przypisano zadania dotyczące weryfikacji poziomu wykorzystania posiadanych licencji (przyjęto, że wykorzystanie posiadanych licencji na poziomie 80% implikuje potrzebę zdiagnozowania konieczności zakupu licencji) oraz terminów ważności (przyjęto, że na minimum trzy miesiące przed upływem terminu ważności licencji weryfikowany jest poziom jej użytkowania i konieczności przedłużenia odnowienia).

W *Procesie* nie zostały uwzględnione regulacje dotyczące zasady wycofywania i usuwania oprogramowania (z uwzględnieniem wszystkich rodzajów urządzeń końcowych), którego termin ważności licencji się kończy, a także regulacje zobowiązujące osobę odpowiedzialną za instalację/udostępnienie oprogramowania do zapoznania się z warunkami umowy licencyjnej oraz identyfikację specyficznych warunków tej umowy i w razie konieczności przeprowadzenia instruktazu użytkownikom oprogramowania. W złożonych wyjaśnieniach Zarząd Spółki podał, że trwają prace nad wprowadzaniem zasad wycofywania i usuwania oprogramowania do *Procesu*. W zakresie obowiązku zapoznania się osoby odpowiedzialnej za instalację oprogramowania z warunkami licencji Zarząd wyjaśnił, że pomimo braku takich regulacji w procesie instalacji, pracownicy Spółki nie zostali z tego obowiązku zwolnieni, a osoba instalująca oprogramowanie na komputerach jest zobowiązana do zapoznania się z umową licencyjną i jej zaakceptowania. Zarząd dodał, że weryfikacja warunków umów licencyjnych następuje na etapie nabywania oprogramowania lub na etapie prośby użytkownika o zainstalowanie wersji testowych, w tym ostatnim przypadku użytkownicy są mailowo informowani o ograniczeniach wynikających z używania takiego oprogramowania. W wyjaśnieniach Zarząd podał również, że w przypadku zakupu nowego oprogramowania specjalistycznego przeprowadzane są szkolenia stanowiskowe, a szkoleniom z zakresu bezpieczeństwa - w tym tematyki obejmującej licencje na oprogramowania i możliwości jej użytkowania - podlegają wszyscy użytkownicy, którzy zobowiązują się (poprzez złożenie pisemnych oświadczeń) do korzystania jedynie z legalnego oprogramowania udostępnionego lub wskazanego przez administratora.

Proces (wersja 2.0) został zaktualizowany w październiku 2022 r. Wprowadzona zmiana dotyczyła m.in. blokowania dostępu do licencji pracownikom rozwiązującym stosunek pracy z końcem ostatniego dnia świadczenia pracy.

Zarząd Spółki wyjaśnił: *W 2019 roku poszczególne komórki merytoryczne planowały zakup odpowiedniego oprogramowania zgłaszając swoje zapotrzebowanie do Zespołu [...] ³⁷ (wcześniej [...] ³⁸), który ujmował planowany zakup licencji w budżecie. Proces zakupu licencji zgłaszany był przez komórki merytoryczne do Działu [...] ³⁹ celem realizacji niniejszego zakupu. Zespół [...] ⁴⁰ odpowiadał za aspekty techniczne, w tym instalację oprogramowania. Od 01 czerwca 2019 roku zostało utworzone stanowisko Menadżera [...] ⁴¹, któremu przydzielono zakres obowiązków związanych z zarządzaniem aktywami IT. Stanowisko to w Spółce funkcjonowało do 31*

³⁷ Wylącono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

³⁸ Wylącono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

³⁹ Wylącono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁰ Wylącono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴¹ Wylącono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

sierpnia 2021 roku. Opisane stanowisko Menadżera [...] ⁴² funkcjonowało w ramach różnych zespołów wraz ze zmianami organizacyjnymi w Spółce. Od 01 lipca 2021 roku zdecydowano o utworzeniu stanowiska Menadżera [...] ⁴³ i skoncentrowaniu funkcji [...] ⁴⁴ w jednym miejscu. Od tego czasu proces zarządzania licencjami przebiegał w sposób zbliżony do opisanego w grudniu 2021 roku pn. „Proces [...] ⁴⁵”.

Do zakresu obowiązków osób zatrudnionych na stanowisku:

- Menadżera [...] ⁴⁶ należało m.in. zbieranie zapotrzebowania w zakresie aktywów IT i ich weryfikacja, planowanie wymiany i wycofanie z użytkowania aktywów IT, nadzorowanie zgodności wykorzystania aktywów IT z przepisami prawa i polityką licencyjną dostawców;
- Menadżera [...] ⁴⁷ należało m.in.: zarządzanie zgodnością licencyjną posiadanych i używanych produktów, zarządzanie rejestrem oraz prowadzenie inwentaryzacji oprogramowania, zarządzanie umowami licencyjnymi i subskrypcyjnymi dotyczącymi oprogramowania, zarządzanie polityką licencji otwartych, zarządzania polityką licencyjną w ramach budowanego oprogramowania, w tym wykorzystania oprogramowania firm trzecich, prowadzenie audytów zgodności licencyjnych oraz warunków subskrypcji, zarządzanie cyklem życia licencji i oprogramowania;
- Menadżera [...] ⁴⁸ należało m.in. zbieranie zapotrzebowania w zakresie licencji i subskrypcji i ich weryfikacja obejmująca również wsparcie w optymalizacji wyboru licencji lub subskrypcji; opracowanie i utrzymanie dokumentacji wewnętrznej procesu zarządzania licencjami i aktywami, nadzór nad licencjami i subskrypcjami wykorzystywanymi przez zespoły oraz pracowników.

W okresie objętym kontrolą Spółka nie odnotowywała problemów z pozyskaniem pracowników odpowiedzialnych za zarządzanie licencjami.

(akta kontroli str. 413-434, 1807-1828, 3229-3243, 3250-3263)

1.3 Spółka prowadziła spis licencji, w tym także tzw. subskrypcji, w formie [...] ⁴⁹. W spisie zawarte były, m.in. informacje o dacie wygasania licencji, liczbie posiadanych licencji, liczbie wykorzystanych/wolnych licencji, dane użytkownika. W pliku wprowadzone zostało rozwiązanie ⁵⁰ umożliwiające monitorowanie liczby wolnych licencji i termin ich wygaśnięcia. Nie wszystkie zawarte w spisie licencje zawierały informację o dacie ich wygaśnięcia – co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W spisie nie zostały zawarte również wszystkie posiadane i używane przez Spółkę licencje – o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁴² Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴³ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁴ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁵ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁶ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁷ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁸ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁴⁹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁵⁰ [...] Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

Przegląd i audyt instalowanego oprogramowania na urządzeniach końcowych (stacje robocze i laptopy) dokonywany był za pomocą narzędzia (oprogramowania) C. (...), na serwerach zgodnie z zgodnie z Polityką Bezpieczeństwa w zakresie dotyczącym zarządzania zmianą, na urządzeniach mobilnych (smartfony i tablety) za pomocą narzędzia klasy [...] ⁵¹⁵² (oprogramowanie M. (...)) – przy czym nie wszystkie urządzenia mobilne zostały objęte monitoringiem, a także nie wszystkie urządzenia końcowe były aktualizowane w dedykowanym do tego oprogramowaniu – o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W Spółce przyjęte zostało rozwiązanie zgodnie, z którym część pracowników posiadała uprawnienia do samodzielnego instalowania oprogramowania. Monitoring instalacji zgodnie z założeniami dokonywany był codziennie, [...] ⁵³ – o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Do czterech głównych producentów oprogramowania wykorzystywanych i będących na stanie Spółki ⁵⁴ należały firmy: [...] ⁵⁵.

Analiza dokumentacji 10 wykorzystywanych licencji oprogramowania ⁵⁶ wykazała, że w odniesieniu do wszystkich Spółka posiadała dowody zakupu. Nie zidentyfikowano również przypadków użycia nielegalnych programów. Klucze licencyjne przechowywane były w zabezpieczonym hasłem pliku umieszczonym w dedykowanym miejscu z ograniczoną dostępnością.

Spółka była w posiadaniu dwóch programów komputerowych, którego autorami byli pracownicy Spółki ⁵⁷, oprogramowanie zostało wykonane w ramach obowiązków służbowych, i zgodnie z art. 74 ust. 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych Spółka przejęła prawa majątkowe do programu komputerowego.

(akta kontroli str. 333-412, 435-446, 1227-1230, 1814, 1831-2040, 3229-3243, 3250-3261, 3446-3467)

1.4 Spółka określiła ⁵⁸ zasady akceptowalnego użycia służbowych zasobów IT oraz instalowania oprogramowania. Pracownicy ⁵⁹ w trakcie przyjęcia do pracy potwierdzali przyjęcie do stosowania zasad korzystania ze sprzętu IT oraz oprogramowania wyłącznie w związku z wykonywaniem obowiązków oraz wykorzystania jedynie legalnego oprogramowania udostępnionego lub wskazanego przez administratora.

Pracownicy Spółki i osoby współpracujące ⁶⁰ składały pisemne zobowiązanie o zachowaniu poufności informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem pracy na rzecz Spółki.

Analiza zlikwidowanych ⁶¹ w okresie objętym kontrolą trzech licencji wykazała, że zostały one odinstalowane ze stacji roboczych/laptopów pracowników.

W okresie objętym kontrolą Spółka nie ponosiła kar w związku z nielegalnym lub nieprawnie użytkowanym oprogramowaniem, a producenci oprogramowania nie dokonywali przeglądu zgodności licencyjnej swoich produktów

⁵¹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁵² [...] Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁵³ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie Spółki.

⁵⁴ Według wartość udzielonych zamówień w latach 2019-2022 (I półrocze).

⁵⁵ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁵⁶ D. (...), A. (...), T. (...), D. (...), C. (...), C. (...), J. (...) – zakup w 2020 i 2022 roku, J. (...), A. (...).

⁵⁷ Strony internetowej i intranetowej.

⁵⁸ W załączniku nr 10 do Polityki bezpieczeństwa z grudnia 2018 r., wersja 1.0.

⁵⁹ Badaniem objęto osiem osób zatrudnionych w Spółce w okresie od 2019-2022 (I półrocze).

⁶⁰ Na podstawie umowy o świadczenie kompleksowych usług z zakresu zapewnienia zasobów ludzkich z branży IT lub umowy wsparcia technicznego.

⁶¹ LT/06/26, LT/06/27, LT/06/71.

W latach 2019-2022 (I półrocze) Spółka nie zbywała i nie przekazywała sprzętu IT do ponownego użycia, nie dokonywała likwidacji stacji roboczych i laptopów. Zasady likwidacji komputerów i innych nośników cyfrowych zostały określone w Polityce bezpieczeństwa⁶².

(akta kontroli str. 330-331, 447-525, 1523-1557, 1604-1670, 2041-2046, 3299-3445)

1.5 Rozliczenie stanu wykorzystania licencji wykazywało, że część z nich⁶³ było wolnych⁶⁴. W poszczególnych pozycjach odsetek wolnych licencji wynosił od 1% do 100%. Najwyższy stan wolnych licencji (100%) dotyczył dwóch licencji wieczystych⁶⁵ zakupionych w 2017 r., według stanu na 30 czerwca 2022 r. obie były zainstalowane. Zarząd Spółki wyjaśnił, że stanowią one rezerwę na planowane w II półroczu zatrudnienie. Pozostałe wolne licencje, nabyte w roku 2017 oraz w latach 2019-2022 (I półrocze) wynosiły od jednej do 52 sztuk (zakupione jako pojedyncze, jednostkowe sztuki) oraz w liczbie od jednej do 263 (zakupione w tzw. paczkach⁶⁶). Zarząd Spółki wyjaśnił, że niewykorzystane licencje stanowią rezerwę, w związku z planowanym zwiększeniem zatrudnienia w II połowie 2022 r.

W maju 2022 r.⁶⁷ Spółka zakupiła 400 licencji⁶⁸ oprogramowania e. (...) służącego do zarządzania infrastrukturą IT, inwentaryzacji i kontroli sprzętu komputerowego, oprogramowania oraz licencji. Zakup oprogramowania nastąpił w modelu subskrypcyjnym na 12 miesięcy, przedłużonym we wrześniu 2022 r. do 15 miesięcy⁶⁹. Według stanu na 29 lipca 2022 r., zainstalowane zostały trzy licencje (co stanowiło 0,75% ogółu). Zgodnie z przyjętym harmonogramem zakończenie wdrożenia oprogramowania zaplanowane zostało na koniec września 2022 r. Według stanu na 2 września 2022 r. zainstalowanych zostało 268 licencji (67% ogółu), a na 25 października 2022 r. zainstalowane zostały wszystkie licencje. Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *Okoliczności, które wpłynęły na okres wdrożenia oprogramowania e. (...) związane były z problemami natury komunikacyjnej między serwerem a zarządzanymi komputerami oraz dużą nieufnością pracowników, co do wdrożenia przedmiotowego oprogramowania, czego konsekwencją było zorganizowanie spotkania z pracownikami, wyjaśniające celowość instalacji e. (...). Tym samym, Spółka zauważa konieczność odpowiedniego przygotowania organizacji i pracowników, aby uniknąć ewentualnej rotacji kadry („fali odejść”) jako wyraz braku zaufania do firmy, co byłoby na obecnym rynku IT bardzo ryzykowne i kosztowne.*

(akta kontroli str. 333-388, 1213-1226, 1742-1802, 2478-2483, 2933-2937, 3250-3262, 3290-3295)

1.6 W poszczególnych latach objętych kontrolą w Spółce, w ramach przygotowania planów operacyjnych, zaplanowana została wysokość środków finansowych przeznaczonych na nabycie i utrzymanie licencji komputerowych (zarówno licencji zaliczanych przez Spółkę do wartości niematerialnych i prawnych⁷⁰ jak i niezaliczanych do tych wartości). Wysokość zaplanowanych środków uwzględniała m.in. planowany wzrost zatrudnienia w Spółce oraz przewidywane do realizacji zlecenia na rzecz MF. W Spółce według stanu na koniec 2020 r. zatrudnione były 182 osoby, w 2021 r. – 228 osób. Planowany do osiągnięcia w 2022 r. poziom

⁶² W załączniku nr 10.

⁶³ Dotyczyło to następujących licencji: P. (...), R. (...), W. (...), M. (...), T. (...), T. (...), G. (...), M. (...), M. (...), M. (...), M. (...), M. (...), T. (...), L. (...), L. (...), M. (...), X. (...), J. (...), C. (...), T. (...), S. (...), B. (...), B. (...), E. (...), J. (...), C. (...), S. (...), S. (...), C. (...), B. (...)

⁶⁴ Według stanu na 29 lipca 2022 r.

⁶⁵ Licencje M. (...)

⁶⁶ Zgodnie z polityką producenta sprzedaż licencji następowała w paczkach zawierających np. 25 lub 250 licencji.

⁶⁷ Umowa z 6 maja 2022 r., nr U/REG/ZO/2022/03/03/WNP-000238/19. Protokół odbioru z 10 maja 2022 r.

⁶⁸ [...] Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁶⁹ Aneks nr 1 z 7 września 2022 r. Aneks nr 1 do umowy nr U/REG/ZO/2022/03/03/WNP-000238/19 z 10 maja 2022 r.

⁷⁰ O wartości jednostkowej powyżej 10 tys. zł i o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności powyżej jednego roku.

zatrudnienia to 300 osób. W poszczególnych latach objętych kontrolą wysokość zrealizowanych zakupów licencji odbiegała od zaplanowanych (występowały odchylenia dodatnie i ujemne), na co w szczególności wpłynęły: oferowane w postępowaniach zakupowych ceny, zwiększenie wymogów w zakresie bezpieczeństwa i związane z tym zwiększone potrzeby, wprowadzane w trakcie roku nowych inicjatyw i działań, poziom zatrudnienia w poszczególnych zespołach realizujących zadania.

(akta kontroli str. 525-1286, 1147-1181)

1.7 Ustanowione w Spółce zasady nabywania licencji/oprogramowania, w tym oprogramowania SaaS, nie określały szczegółowych zadań i odpowiedzialności w zakresie oceny i weryfikacji takich kwestii jak np.:

- wiarygodności dostawcy, w tym pod kątem zapewniania wsparcia technicznego i bezpieczeństwa,
- spełnienia wymagań bezpieczeństwa,
- dostępności umowy [...] ⁷¹ i spełnienia oczekiwań jednostki,
- spełnienia wymagań związanych z zarządzaniem danymi (śledzenie zmian na poziomie rekordów bazy danych, zapewnienia możliwości eksportu danych w popularnych formatach, zasady rozdzielania danych (multi-tenancy)),
- zapewnienia [...] ⁷² w oparciu o bezpieczne protokoły i algorytmy,
- spełnienia wymagań RODO (i innych wymagań wynikających z określonych przepisów prawa).

W zakresie polityki kopii zapasowej, w tym częstotliwości wykonywania kopii i okresu retencji oraz przechowywania, a także spełnienia wymagań kontroli dostępu oczekiwania Spółki określone zostały w Polityce bezpieczeństwa.

Analiza procesu nabytych przez Spółkę w okresie objętym kontrolą licencji/oprogramowania ⁷³, w tym oprogramowania [...] ⁷⁴, wykazała, że oczekiwania Spółki w zakresie ww. kwestii określane były w opisie przedmiotu zamówienia i były oceniane i weryfikowane w trakcie wyboru złożonych przez dostawców ofert.

(akta kontroli str. 2550-2950, 3229-3243)

1.8 Spółka nie dokonywała analiz efektywności posiadanego i wykorzystywanego oprogramowania w ramach realizacji zleceń MF określonych w pkt 1.1 Wystąpienia pokontrolnego. Zarząd Spółki wyjaśnił, że do wykonania powyższych zleceń zostało wykorzystane oprogramowanie standardowe oraz że: *Spółka nie przeprowadzała analizy efektywności faktycznego wykorzystywania danego oprogramowania standardowego, ponieważ takie działanie byłoby nadmiarowe i zaangażowałoby niepotrzebnie zasoby ludzkie, które można skierować do realizacji innych zadań. Przewidywana wartość dodana takiej analizy byłaby niewielka. Analiza efektywności w przypadku potocznie rozumianego oprogramowania standardowego jest raczej niepopularna, w przeciwieństwie do oprogramowania dedykowanego, którego (...) w realizowanych projektach nie zakupiono.*

⁷¹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷² Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷³[...] Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷⁴ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

Osoby wykonujące zlecenia nie zgłaszały problemów związanych z funkcjonalnością wykorzystywanego oprogramowania.

Przydzielanie licencji/instalacji oprogramowania bazowego odbywało się na podstawie matrycy stanowisk pracy i przypisanych im oprogramowań, a w przypadku potrzeby zainstalowania dodatkowego oprogramowania w oparciu o wniosek pracownika zaakceptowany przez bezpośredniego przełożonego.

W poddanych analizie dwóch użytkowanych w okresie objętym kontrolą oprogramowań w modelu [...]75 miarą efektywności wykorzystania:

- w C. (...) (służącego do realizacji dostępu zdalnego dla firm zewnętrznych), była liczba użytkowników, kształtująca się - w latach 2021-2022 - na poziomie 17, przy możliwej do wykupienia minimalnej liczbie dostępu nie mniejszej niż 25.

- H. (...) (rozwiązania hybrydowego, w którym w modelu [...]76 funkcjonował moduł raportowania i konfiguracji, natomiast część odpowiedzialna za realizację głównych funkcjonalności ochrony WiFi była zainstalowana na urządzeniach w biurze Spółki) był wskaźnik liczby zgłoszonych zdarzeń bezpieczeństwa przez system, monitorowany w cyklach miesięcznych.

W okresie objętym kontrolą Spółka nie realizowała projektów finansowanych lub współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, a także nie wykorzystywała oprogramowania sfinansowanego (współfinansowanego) ze środków UE, po okresie trwałości projektu.

W latach 2019 – 2022 (I półrocze) wydatki Spółki na zakup oprogramowania wyniosły odpowiednio: 1 863,6 tys. zł, 2 480,9 tys. zł, 2 187,8 tys. zł, 355,1 tys. zł.

Wydatki na usługi wsparcia o odnowienia licencji w latach 2019-2022 (I połowa) wyniosły odpowiednio: 25,9 tys. zł, 207,1 tys. zł, 307,8 tys. zł, 164 tys. zł.

(akta kontroli str. 330-331, 1182-1208, 2075-2087, 2929-2933, 2938, 3250-3262)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W prowadzonej przez Spółkę ewidencji licencji:

- a) nie została zawarta informacja na temat daty wygasania 11 licencji77,
- b) nie uwzględniała licencji na oprogramowanie T. (...), zakupionej w marcu 2018 r.

(akta kontroli str. 333-388)

Zarząd Spółki, w odniesieniu do braków dat wygasania licencji wyjaśnił, że 10 z tych licencji to licencje wieczyste, natomiast data wygaśnięcia licencji terminowej to 14 lipca 2023 r., a niekompletność zapisu wynikała z błędu przy kopiowaniu pliku, a także z faktu niedawnego zakupu licencji terminowej, tj. 14 lipca 2022 r. oraz że plik zawierający ewidencję licencji był w trakcie uzupełniania. Co do nieuwzględnienia w ewidencji jednej licencji Zarząd Spółki wyjaśnił, że wynika to: (...) z *przeoczenia pracownika sporządzającego zestawienie, gdyż zakup oprogramowania realizowany był w 2018 roku*

(akta kontroli str. 1213-1231, 2929-2933)

⁷⁵ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷⁶ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁷⁷ W ewidencji [...] - wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk. - w poszczególnych arkuszach nie było dat wygaśnięcia następujących licencji: arkusz pn. T. (...) –oprogramowania T. (...); arkusz pn. M. (...) –oprogramowania M. (...), M. (...); arkusz pn. M. (...) –oprogramowania W. (...); arkusz pn. #Pozostałe –oprogramowania H. (...), V. (...), W. (...), X. (...), System finansowo księgowy C. (...); arkusz pn. J. (...) –oprogramowania S. (...), C. (B. (...)).

Zdaniem NIK brak w spisie pełnej informacji o datach wygasania posiadanych licencji, a także nieuwzględnienie w nim wszystkich posiadanych licencji świadczył o nierzetelnym prowadzeniu takiej ewidencji i mógł mieć wpływ na skuteczne zarządzanie posiadanym zasobem.

Niekompletne zapisy w spisie licencji zostały uzupełnione w trakcie kontroli NIK, 22 sierpnia 2022 r.

(akta kontroli str. 1232-1286)

2. W Spółce nie objęto systemem stałego monitoringu⁷⁸ 26 smartfonów (21% telefonów przekazanych użytkownikom), jednego laptopa (0,3% urządzeń przekazanych użytkownikom) i jednego urządzenia typu tablet (100% ogółu), a także w okresie od 10 czerwca 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r. urządzenia końcowe w zakresie aplikacji nie były aktualizowane w narzędziu C. (...).

(akta kontroli str. 2093-2101, 2103, 2161-262)

Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *Spółka posiada bez aktywnego monitoringu łącznie 11 urządzeń, z czego: 5 (...) mogą służyć pracownikom wyłącznie do przeprowadzania testów wytworzonych aplikacji i wydane zostały bez karty SIM oraz 6 urządzeń (...), które nie są aktualnie używane przez pracowników, ale nie zostały jeszcze przez nich zwrócone. [...]*⁷⁹.

W trakcie kontroli NIK, Spółka objęła monitoringiem urządzenia mobilne, laptop oraz urządzenie typu tablet.

Odnośnie do nieaktualizowania urządzeń w zakresie aplikacji Zarząd wyjaśnił: *Co do zasady urządzenia końcowe w C. (...) aktualizowane są codziennie, ale dotyczy to uruchomionego oprogramowania. (...)* [...]⁸⁰.

(akta kontroli str. 2929-2933, 3250-3262, 3476)

Na skutek nieobjęcia monitoringiem wszystkich posiadanych urządzeń Spółka nie posiadała kompletnej i aktualnej (bieżącej) wiedzy na temat posiadanego i wykorzystywanego oprogramowania i licencji, co uniemożliwiało potwierdzenie, że każde zainstalowane na tych urządzeniach oprogramowanie było dozwolone do użycia, a to z kolei stwarzało ryzyko naruszenia przepisów prawa w tym zakresie.

3. W Spółce przyjęto rozwiązanie, zgodnie z którym uprawnienia lokalnych administratorów pozwalające na samodzielną instalację oprogramowania nadano aż 118 osobom, w tym 117 pracownikom Departamentu [...]⁸¹ z 157 zatrudnionym w tym Departamencie) oraz jednej osobie z [...]⁸² (z 4 zatrudnionych). [...]⁸³. Do czasu weryfikacji i deinstalacji oprogramowanie znajdowało się na urządzeniach, w przypadku niespełnienia warunków licencyjnych lub bezpieczeństwa było dodawane do listy oprogramowania niedopuszczonego (tzw. czarnej listy). Według stanu na 29 lipca 2022 r. lista tego typu oprogramowania liczyła 849 pozycji.

(akta kontroli str. 389-412, 2075-2087, 2929-2933, 3229-3246, 3250-3263)

⁷⁸ Według stanu na 31 sierpnia 2022 r.

⁷⁹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁰ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸¹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸² Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸³ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie Spółki.

Zarząd Spółki wyjaśnił: *Specyfika działania Spółki, jak i wymogi dyktowane trendami procesów wytwórczych, powodują konieczność instalacji nie tylko oprogramowania płatnego, ale także oprogramowania typu otwartego, darmowego ([...] ⁸⁴, inne programy licencjonowania otwartego, bezpłatnego), które jest niezbędne dla skutecznego prowadzenia działalności Spółki (tworzenia oprogramowania). Ze względu na różnorodność i dostępność bezpłatnego, a także spełniającego wymogi funkcjonalne oprogramowania, Spółka może zastąpić konieczność wydatkowania środków finansowych na zakup oprogramowania poprzez instalację takiego oprogramowania. Jednocześnie każde dopuszczone oprogramowanie zostało zweryfikowane pod kątem bezpieczeństwa informatycznego oraz warunków licencyjnych.*

Zarząd wyjaśnił również: *W przypadku instalowania wersji próbnych [...] ⁸⁵.*

Informacje o obowiązujących zasadach w zakresie zarządzania licencjami i wysokim dla Spółki priorytecie zgodności z prawem licencyjnym, wszyscy nowo zatrudniani pracownicy otrzymują podczas pierwszych dni onboardingu w Spółce. Ponadto, w celu jeszcze lepszego szerzenia wiedzy w tym obszarze, Spółka planuje wdrożyć proces cyklicznej komunikacji z pracownikami poprzez wykorzystywanie narzędzi komunikacji takich jak: animacje, krótkie filmiki instruktażowe, szkolenia wewnętrzne.

Zarząd wyjaśnił: *Instalowane oprogramowanie podlega weryfikacji bez zbędnej zwłoki poprzez zbadanie, czy jest bezpieczne oraz czy spełnia wymagania licencyjne. Taka weryfikacja wykonywana jest w czasie [...] ⁸⁶. W tym czasie zainstalowane oprogramowanie jest ograniczone poprzez mechanizmy ochrony [...] ⁸⁷.*

W trakcie kontroli NIK, Zarząd poinformował o dokonaniu zmiany *Procesu*. Zmiana polegała na tym, że do czasu pełnego wdrożenia systemu zarządzania dostępem uprzywilejowanym [...] ⁸⁸⁸⁹, które ma nastąpić do końca listopada 2022 r., w Spółce nie są przyznawane uprawnienia lokalnego administratora. W ramach [...] ⁹⁰, pracownik po wypełnieniu i weryfikacji wniosku ma otrzymać czasowe szersze uprawnienia do instalacji oprogramowania. Przez ten czas, stacja robocza pracownika ma być szczególnie monitorowana przez Zespół [...] ⁹¹ pod kątem legalności i zasadności instalowanego oprogramowania. Zarząd poinformował również, że według stanu na dzień 26 października 2022 r. żaden z pracowników nie posiada uprawnień lokalnego administratora. Zarząd wyjaśnił również, że: *Spółka przyjęła, że w organizacji funkcjonować będzie zarówno „czarna lista”, jak i „biała lista”, zawierająca zestawienie oprogramowania oficjalnie dopuszczonego do użycia. „Biała lista” będzie na bieżąco uaktualniana, w tym w zakresie wprowadzania najnowszych wersji oprogramowania. Wprowadzane zmiany mają na celu zminimalizowanie ryzyka wykorzystania do*

⁸⁴ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁵ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁶ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁷ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁸ [...] Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁸⁹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁹⁰ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk.

⁹¹ Wylączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip w zw. z art. 11 ust. 4 uoznk. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie Spółki.

działań służbowych nielegalnego oprogramowania. Ponadto polegają na wzmocnieniu kontroli w czasie rzeczywistym nad instalowanym przez pracowników Spółki oprogramowaniem.

(akta kontroli str. 2075-2087, 2929-2933, 3250-3263, 3290-3295, 3446-3467, 3475-3480)

Przyjęte przez Spółkę rozwiązanie dopuszczające szerokiemu gronu pracowników instalację oprogramowania nieobjętego tzw. czarną listą stwarzało ryzyko wykorzystania do celów służbowych nielegalnych bibliotek lub wręcz nielegalnego oprogramowania, zwłaszcza biorąc pod uwagę liczbę pracowników posiadających uprawnienia do samodzielnego instalowania oprogramowania. Działanie takie może również być przyczyną wystąpienia incydentów bezpieczeństwa informacji. W tym kontekście należy zauważyć, że MF w październiku 2022 r. zwróciło się Spółki⁹² o dokonanie przeglądu i aktualizacji Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji oraz o dostosowanie polityki bezpieczeństwa do zmian wynikających ze zmian w Polityce Bezpieczeństwa Informacji Resortu Finansów z lipca 2022 r.

(akta kontroli str. 3296-3298)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

- Wnioski
1. Przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji wszystkich urządzeń pod kątem zainstalowanego oprogramowania;
  2. Podjęcia działań w celu zapewnienia, że tylko oprogramowanie oficjalnie dopuszczone do użycia będzie możliwe do zainstalowania.

Uwagi   Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

⁹² Pismo nr DIP2.0723.93.2022.

Poznań, dnia 28 października 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy

Jakub Iwanicki
Specjalista kontroli państwowej

/-/

Aleksandra Koszarek
Starszy inspektor kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu
Dyrektor
z up. p.o. Wicedyrektor
Karolina Wirszyć - Sitkowska
/-/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonała p.o. Dyrektor Delegatury NIK
w Poznaniu Karolina Wirszyć-Sitkowska